

Relații româno-ucrainene. Istorie și contemporaneitate

Румунсько-українські відносини Історія та сучасність

Cluj-Napoca – Satu Mare
noiembrie 2007

**Етномовні процеси в середовищі української національної меншини
повіту Марамуреш
(за результатами польових етнологічних досліджень білінгвізму в
регіоні)**

Мова, як засіб спілкування членів етнічної спільноти, є системою сприймання, уніфікації та передавання інформації. Найчастіше саме мова виступає головною етнодиференціюючою рисою, що відрізняє один етнос від іншого. Кожна мова реально існує як практика комунікативних зв'язків між представниками певного етносу для позначення, номінування конкретних явищ і процесів дійсності. Таким чином, мова виконує комунікативну, номінативну, гносеологічну, культуротворчу, ідентифікуючу, інтегративну та дезінтегративну функції¹. Перебування етнічних груп в умовах поліетнічного середовища (в якості етнічної або національної меншини) створює своєрідні феномени інтеретнічного середовища. А саме – вільне володіння переважною більшістю населення регіону двома або й трьома мовами, лексичні запозичення від мови державотворчого (титульного) етносу (нації), входження у когнітивно-семантичну структуру домінуючої спільноти, зрештою «дрейф» примордіальної етноідентичності та поглиблення мовної асиміляції членів етнічної спільноти.

Своєрідною є етномовна ситуація в гірському повіті Марамуреш, де компактно проживають українці. Вони є автохтонами цієї території, адже перші письмові відомості про поселення в гірському Марамуреші фіксуються вже в XIV ст. Упродовж тривалого часу тут відбувались складні етнокультурні, етносоціальні та етнополітичні трансформації, що спричинили відповідні зміни в соціальному житті місцевого українства. Державна етнополітика в 60-80-х роках XX ст. (тобто за часів правління Н. Чаушеску) негативно відобразилася на рідномовному культурно-освітньому рівні українців, посилюючи процес їхньої добровільно-примусової асиміляції². Умови демократизації румунського постреволюційного суспільства виявились сприятливими для оптимізації етнокультурного життя українців. Втім постали проблеми соціально-економічного характеру, що віднесли на інший план мистецтво, культуру та освіту. Отож, на наш погляд, етносоціологічні дослідження в регіоні варто проводити за віковими групами. Такий підхід дозволяє порівняти своєрідні «етнокультурні маркери» поколінь, виявити тенденції етнокультурних змін у регіоні.

Етнодемографічна оцінка ареалу українства в регіоні. За даними перепису населення 2002 року кількість української етнотрупи в цьому регіоні Румунії складає 34 026 чол. З них 1 964 чол. проживають у містах. Це – Сігеу Мармаціей (1 225 чол.), Бая Маре (351 чол.), Вішеу де Сус (274 чол.), Бая Спріє (45 чол.), Сеїні (33 чол.), Борша (21 чол.), Кавнік (14 чол.), Тергу Лапуш (1 чол.). Поряд з цим, аналізуючи мовний склад українства у названих містах повіту, констатуємо зменшення осіб, які визнають українську мову як рідну (материнську). Це – 1 536

¹ Кафарський В.І., Савчук Б.П. Етнологія. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – С. 333-336.

² Куреляк В. Проблеми та перспективи українського шкільництва Румунії // Реалізація в Закарпатській області державної мовної політики та основних положень Європейської хартії регіональних мов або мов меншин: Матеріали міжнародного круглого столу, 30 листопада 2006 року, м. Ужгород, Україна / За редакцією Л.О. Белея. – Ужгород: Ліра, 2006. – С. 163-164.

осіб, що менше за реальну кількість осіб, які визначили себе українцями за етнічною ознакою³.

У сільській місцевості повіту Марамуреш офіційно нараховується 32 062 чол., які визначили себе українцями. В основному українці представляють компактні ареали переважної більшості населення комун Поляни (9 696 чол. українців), Кривий (4 650 чол.), Русково (4 578 чол.), Верхня Рівна (4 062 чол.), Бистра (села Бистрий, Красна, Вишівська Долина) (загалом 4 021 чол.), Ремети (2 260 чол.), Великий Бичків (села Луг над Тисою, Кричунів, Великий Бичків, Тиса) (разом 2 639 чол.). Окремі групи українців проживають у с.Кимпулунг ла Тиса (23 особи), Нижня Рівна (18 чол.), Окна Сугатаг (14 чол.), Сарасеу (12 чол.), Ульмень (11 осіб), в інших селах – від 8 до 1 особи. Так само як і в містах кількість українців, які визнають рідною українську мову, за даними перепису зменшується. Це – 31 969 чол., які визначили рідною українську мову⁴.

За конфесійною ознакою українці повіту Марамуреш на 81,6% ортодокси (27 776 чол.); 10% (3 524 чол.) є послідовниками неопротестантської течії п'ятидесятників; чисельно зростають громади адвентистів сьомого дня (767 чол.); 658 чол. є греко-католиками; 74 особи – римо-католики; 56 – реформати; 48 – баптисти⁵. На підставі наших польових етнологічних студій в регіоні упродовж 2002, 2003, 2006, 2007 років можемо констатувати певну закритість українців, які відносяться до неопротестантських громад. У їхньому середовищі зникає народна обрядова традиція, побутує румунська мова під час богослужінь, продукуються інші стереотипи поведінки. Вважаємо, що ця проблема вартує окремого етносоціологічного обстеження.

Постановка проблеми дослідження. Як бачимо, вже на підставі даних перепису населення 2002 року можна робити висновок про асиміляційну тенденцію в середовищі українства повіту Марамуреш. Водночас проблема етновних процесів у контексті вивчення білінгвізму більш багатогранна, ніж цифрові дані перепису населення. Насамперед потребують вичерпних відповідей питання про:

- мовну ідентичність опитаних та їхніх батьків;
- джерела вивчення української та румунської мов;
- рівень володіння мовами (письмо, читання літератури);
- практичне використання мов у «близькому» та «далекому» людському середовищі;
- оцінка розмовної мови в життєвих ситуаціях тощо.

Об'єкт та предмет студії. Об'єктом нашого дослідження є українська національна меншина повіту Марамуреш Румунської держави. Предметом студії є аналіз етновних процесів в середовищі українства повіту у компаративному розрізі поколінь. Власне, для цього порівняльного вивчення ми виділили чотири вікові групи опитаних: 1) опитані до 20 років; 2) особи 20-40 років; 3) опитані 40-60 років; 4) особи старші 60-ти років. Дослідження проводилось у наступних сільських населених пунктах повіту Марамуреш: Поляни, Кривий, Русково, Верхня Рівна, Коштіль, Бистрий, Красна, Вишівська Долина, Луг над Тисою, Великий Бичків, Кричунів, Тиса, Кимпулунг ла Тиса, Ремети; крім цього опитування проводилось серед українців містечка Вішеу де Сус.

³ Дані статистичних матеріалів: Direcția Județiană de statistică (Baia Mare). Județul Maramureș. Recensământul populației și al locuitorilor (2002). Populația stabilă după etnie; Populația stabilă după limbă maternă.

⁴ Дані статистичних матеріалів: Direcția Județiană de statistică (Baia Mare). Județul Maramureș. Recensământul populației și al locuitorilor (2002). Populația stabilă după etnie; Populația stabilă după limbă maternă.

⁵ Дані на CD статистичного видання: Recensământul Populației și Locuitorilor 18 martie 2002. Vol. IV. Structura Etnică și Confesională / Institutul Național de Statistică. Editura «Revista Română de Statistică».

Вибірка та дослідницький інструментарій. Використовувалась стихійна вибірка респондентів в сільських поселеннях досліджуваного регіону. Принагідно зауважимо, що проводилось не класичне соціологічне анкетування. А саме під час польових етнологічних експедицій (2002, 2003, 2006, 2007 роки) в сільських населених пунктах повіту Марамуреш паралельно, спілкуючись з респондентами, на окремі анкети фіксувались відповіді опитаних щодо вживання мови. Упродовж цього часу до вивчення традиційної культури та етнічної ідентичності українців повіту Марамуреш крім автора цих рядків були залучені спеціалісти з Румунії (Ярослава Колотило, Люба-Ірина Горват, Аліна Асталощ, Золтан Тот, Мара Пушкаш-Лобонц, Корнел Град та ін.) та України (Микола Вегеш, Анастасія Вегеш, Оксана Дербаль, Іван Хланта, Павло Леньо, Василь Король).

Всього було опитано 200 чол. Інструментарієм є анкета респондента для оцінки мовної ідентичності. Крім запитань паспортного характеру (вік, стать, освіта, релігія тощо) у табличній формі фіксувались відповіді щодо джерела вивчення, писемного та усного рівня володіння українською та румунською мовами, обставинами вживання мов. Дані анкет були опрацьовані, підраховані відсотки відповідей на поставлені запитання нижче представлені у таблицях, які потребують окремого «прочитання» та пояснення. Для кращого розуміння специфіки опитаних вікових груп спочатку проаналізуємо їхні етносоціальні портрети.

Дівчата-українки з с.Верхня Рівна на храмовому святі в с.Кричунів (Фото 19.08.2007 р.).

Етносоціальний портрет опитаних вікової групи № 1 (опитані до 20 років).

Стать. Серед 40 опитаних цієї групи – 15 (37,5%) осіб чоловічої та 25 (62,5%) жіночої

статі.

Локальність. Географічно опитані представляють компактні ареали розселення українців у повіті Марамуреш. Серед респондентів – 17 осіб з с.Русково, 6 чол. з Вишівської Долини, 5 чол. з Великого Бичкова, 4 чол. з с.Красна, по 3 особи з сіл Верхня Рівна та Кривий, по 1 чол. – з Полян та Бистрого. Опитані є корінними жителями вказаних населених пунктів, тільки у трьох випадках місце проживання не співпадає з місцем народження опитаних. Це – українці-переселенці з м.Вішеу де Сус повіту Марамуреш та с.Копачеле повіту Караш-Северін; один респондент з Вишівської Долини є переселенцем з Верхньої Рівни.

Етнічна та мовна ідентичність. Серед 40 опитаних цієї вікової групи 37 визначили себе як «українці», а троє визначили себе як «румуні», хоч у анкетах вони вказують, що рідна мова їх батьків – це українська мова. На наш погляд, така ситуація пояснюється громадянською ідентичністю місцевих українців молодого віку. Володіючи досконало румунською мовою та розуміючи під «національністю» належність до громадянства Румунської держави, молоде покоління ідентифікує себе на цьому рівні. Так, зокрема, наші спостереження під час польових етнологічних експедицій упродовж останніх років засвідчують, що молоде покоління українців проявляє певне збентеження та стурбованість перед власним «недосконалим» володінням материнською мовою. Їм важко пояснити, що розмовна

мова як правило є діалектною, тому не варто відмовлятися від спілкування. Деякі респонденти відмовлялися давати свідчення, соромились перед групою дослідників-етнологів, особливо з України.

Серед опитаних тільки у двох випадках виявилися нащадки етнічно змішаних (батько-українець, мати-румунка і навпаки) шлюбів. Втім вони визначили себе як «українці», на відміну від 3 осіб, як мовилось вище, які ідентифікувалися румунами, маючи обидвох батьків українців. Очевидно тут певну роль грає чинник мовного та етнокультурного середовища, що спонукає до українського етноідентифікаційного вибору.

Освітній рівень. Опитана молодь цієї групи – особи, які вже отримали середню освіту; школярі місцевих шкіл; ліцеїсти м.Сігету Мармаціей, студенти вищих навчальних закладів (4 чол.). Отримана румуномовна освіта представниками цієї групи спонукає відповідно до мовної рефлексії, що проявляється у читанні та письмі, румуномовній лічбі, використанні електронно-обчислювальної техніки, мобільних телефонів тощо. Саме це засвідчують цифрові дані таблиць № 3,4. Очевидно, що практика використання державної мови на всіх рівнях освоєння часу і простору породжує феномен входження місцевого українства в когнітивно-семантичну структуру румунського етносу. Про це ми вже вказували у своїй окремій публікації, аналізуючи відповідні етномовні процеси в середовищі українців повіту Сату Маре⁶. Так, одна з опитаних (дівчинка восьми років) у с.Красна, батьки якої є українцями, розуміє українську, але не використовує її, розмовляє виключно румунською мовою⁷. Причини очевидні – практика румуномовного навчання в школі (повіт Бігор, куди переїхали її батьки) та відсутність українськомовного виховання з боку батьків.

Релігійна ідентичність. Опитані як правило відносять себе до ортодоксального релігійної середовища (35 чол. або 87,5%), до якого й належать більшість українців гірського повіту Марамуреш. Так, за даними перепису населення 2002 року 81,6% українців є ортодоксами⁸. Серед опитаних троє (7,5%) – віруючі п'ятидесятники (за переписом населення 2002 року 10% українців Марамуреша належать до цієї конфесійної групи); по 1 особі – Свідки Єгови та адвентисти сьомого дня.

Аналіз мовної ідентифікації опитаних вікової групи № 1.

Для опитаних цієї вікової групи звичним є використання поряд з українською румунською мови. У багатьох випадках румунською говорити простіше, адже можна пояснити більш складні речі. Власне, як засвідчують дані табл. № 1, серед опитаних 95% вважають, що румунською володіють досконало, а українською вже 87,5%.

Більшість респондентів навчалися літературній румунській мові у школі, тому добре знають румунське письмо. Як правило, це стовідсоткове володіння румунською мовою. Виняток, як і в нашому дослідженні (див. табл. № 4), становлять діти дошкільного віку, які ще навчилися читати й писати державною мовою. Як бачимо з табл. № 4, 80% опитаних в тій чи іншій мірі вміють читати і писати українською, а 17,5% взагалі не читають і не можуть писати українською мовою.

⁶ Зан М. Етномовні процеси в середовищі українства Сатумарського повіту (Румунія) // *Carpatica-Karpatika*. Випуск – 23. Актуальні проблеми історії та етнології. – Ужгород: Видавництво Ужгородського національного університету, 2003. – С. 262-278.

⁷ Респондент Арделян Марія (1995 р.н.) / с.Красна, 8 серпня 2003 року.

⁸ Дані на CD статистичного видання: *Recensământul Populației și Locuințelor 18 martie 2002*. Vol. IV. Structura Etnică și Confesională / Institutul Național de Statistică. Editura «Revista Română de Statistică».

Опитані пояснюють це наступними висловлюваннями: «Знала, але забула писати»⁹; «вчителі так вчили, не дуже добре знаю українську»¹⁰.

Отож, як ми говорили вище, молодь активно включається у румуномовну когнітивно-семантичну структуру. Це відбувається завдяки засобам масової інформації. Як і в Україні молодь частіше дивиться телебачення, ніж читає літературу. Це засвідчують дані табл. № 5. Так, художню літературу румунською мовою читають тільки 52,5% опитаних, більше (67,5%) читають релігійну літературу, 70% вказали, що читають періодичну пресу.

Порівняно з цими даними впадає у вічі зниження показників щодо україномовної літератури. Найбільший відсоток (45%) становить читання спеціалізованої літератури. Це – опитані-школярі, які вивчають українську мову як предмет у школі й вимушені опановувати цю «спеціалізовану» літературу. Тільки 1/3 опитаних декларували, що читають україномовну пресу, релігійні тексти, художню літературу.

Аналіз розмовної практики опитаних з близькими, друзями, знайомими засвідчує цікавий факт. У випадку спілкування з дідусями/баблями *Богданом* опитана *Молда* вказує українську мову (95%), а вже спілкування з братами/сестрами показує іншу цифру – 87,5% спілкуються українською, а 20% вказали, що використовують румунську (див. табл. № 6). Тобто, молодь фактично використовує у повсякденній мовній практиці білінгву, адже відсотки накладаються і респонденти визнають, що розмовляють «і так і так» або «все рівно», «коли як треба».

Зрозуміло, що спілкуючись з представниками румунської етнічної спільноти українці використовують румунську мову (82,5% у табл. № 6). Але й спілкуючись з рідними, які проживають за межами повіту Марамуреш опитані вживають румунську мову. До прикладу, опитані хлопці з Вишівської Долини твердили, що з двоюрідними братами з Тімішоари та Орадеї розмовляють виключно румунською, оскільки ті не можуть розмовляти українською мовою¹¹.

Виключно пізнавальним є оцінка мовної практики респондентів у різних життєвих ситуаціях (під час молитви, лічба, думка, під час сварки, розмова з домашніми тваринами). Прикметно, що відсоток використання румуномовної лічби є вищим, ніж україномовний (див. табл. № 7). Щодо молитви, думки (мислення або «внутрішнього діалогу»), мовних експресій (сварки) то порівняння відсотків також засвідчує своєрідне накладання україномовної та румуномовної практики («і так і так», як часто говорили опитані).

Отож, аналіз показує, що поряд із діалектною україномовною повсякденною практикою спілкування молоде покоління українців сільської місцевості Марамуреша поступово формує подвійну мовну ідентичність. Витіснення української мови в цьому середовищі відбувається за рахунок пріоритетності для опитаних румуномовних засобів масової інформації а також зниження частки осіб, які б читали україномовну літературу.

Етносоціальний портрет опитаних вікової групи № 2 (опитані 20-40 років).

Стать. Серед опитаних цієї групи 16 чоловіків (44,4%) та 20 жінок (56,6%). Така ситуація зумовлена, насамперед, практичною відсутністю у селі (заробітчанство) або ж зайнятістю на виробництві чоловіків двадцяти, тридцяти та сорокарічного віку.

⁹ Респондент *Ільчук Маріанна* (1985 р.н.) / с. Русково, 4 серпня 2002 року.

¹⁰ Респондент *Арделян Анна* (1986 р.н.) / с. Красна, 8 серпня 2003 року.

¹¹ Респонденти *Годинчук Юрій* (1990 р.н.) та *Співалюк Георгій* (1992 р.н.) / с. Вишівська Долина, 10 серпня 2003 року.

Локальність. Серед 36 опитаних 17 є жителями с.Русково, 4 осіб – Вишівської Долини, 4 чол. – с.Луг над Тисою, по 3 чол. – із сіл Поляни та Красна, по 2 осіб – з сіл Верхня Рівна та Коштіль, 1 опитаний – з Бистрого. Серед цієї групи у 7 випадках місце проживання не співпадає з місцем народження. Втім всі опитані походять з ареалу розселення українців повіту Марамуреш.

Етнічна та мовна ідентичність. Всі опитані цієї групи чітко ідентифікувалися українцями за етнічною та мовною ознаками, пов'язали рідномовну ідентичність власних батьків із своєю етнічністю. Виняток становить один цікавий випадок у с.Русково. Респондента, мати в якій циганка а батько українець, ідентифікувалася українкою за мовною та етнічною характеристиками. Вона твердила, що під час перепису населення назвала себе українкою¹². Отже, в умовах компактного розселення представники недержавотворчих спільнот переймають етнічні маркери домінуючої групи, так як це має місце на Закарпатті (мовна асиміляція циган, словаків, німців)¹³.

**Пані Наталія Мачока (1970 р.н.)
– бібліотекар с.Ремети (Фото 16.08.2007 р.).**

Освітньо-професійний рівень.

Переважна більшість опитаних цієї групи мають середню освіту (44,4%), менше – середню-спеціальну (41,6%), 4 особи вищу освіту та одна початкову. Опитані, в основному жінки є безробітними, домогосподарками (10 осіб), так само безробітними є 5 чоловіків. Інші представляють наступні варіації зайнятості: педагоги (6 чол.), механіки (3 чол.), лісники (3 чол.), столярі (2 чол.), інженери (2 чол.), по одному представнику – редактор на телебаченні, сезонний робітник, продавець, швея, маляр. Більшість опитаних працюють у селі або у м.Сігету Мармаціей.

Як бачимо, серед представників цієї групи молодих людей великою є частка безробітних. Проблема, яка потребує окремого вивчення, заробітчанство серед осіб цієї вікової групи. Фактично в селах чоловіки у своїй масі працюють на заробітках у Іспанії, Португалії, Бельгії, Франції та інших країнах. При формуванні стихійної вибірки важко було знайти респондентів-чоловіків, а у випадку спілкування вони іронічно ставилися до предмету розмови. Навіть просте спостереження засвідчує факт формування нової соціальної групи українців-заробітчан, які наразі повертаючись на батьківщину, вкладають зароблені кошти у будівництво сучасних комфортабельних власних осель, відкривають магазини типу «АВС» тощо. Ці люди опанували мови тих країн, де працювали тривалий час. До прикладу, у с.Поляни відбулося спілкування з жителькою села, яка розповідала про умови праці в Іспанії; там одружилася за каталонця, спілкуються іспанською мовою¹⁴. Подружжя планувало й надалі працювати в Іспанії, паралельно спонсорує будівництво

¹² Респондент Бумбар Іонела (1981 р.н.) / с.Русково, 4 серпня 2002 року.

¹³ Див.: Зан М. Етніонаціональна структура населення Закарпаття у світлі результатів перепису населення 2001 р. // Саграгуса-Карпатика. Випуск – 28. Актуальні проблеми політичної історії та духовності Закарпаття. – Ужгород: Видавництво Ужгородського національного університету, 2003. – С. 145-156.

¹⁴ Респондент Богар Анна (1984 р.н.) / с.Поляни, 7 жовтня 2006 року.

власного будинку біля батьківського обійстя в Полянах з перспективою періодичного повернення в село.

Релігійна ідентичність. Опитані у своїй масі є віруючими-ортодоксами (майже 90%), двоє – греко-католики, 1 – п'ятидесятник та 1 – атеїст.

Аналіз мовної ідентифікації опитаних вікової групи № 2.

Опитані цієї групи вважають, що володіють українською мовою досконало на 100%, а румунською на 91,6%. Якщо у попередній групі джерелом вивчення державної мови на 12,5% виступали батьки опитаних, то у цій віковій групі домінує школа (97,2%).

Опитані частіше (80,5%), легше (86,1%) та з задоволенням (86,1%) спілкуються українською мовою. Однак, оцінка опитаними власної розмовної практики (див. табл. № 3) виявилася доволі амбівалентною. Опитаним важко відповісти, якою мовою (українською чи румунською) легше / з задоволенням розмовляти. Як правило, вони твердять, що «це залежить від ситуації», «і так і так легко», проте в умовах переважного україномовного середовища симпатії схиляються на бік материнської мови.

Рівень володіння румунською мовою (читання / письмо) у цієї групи стовідсотковий. Щодо української мови, то ситуація є відмінною, адже 5,6% опитаних вказали, що не вміють читати й писати українською, а 8,3% вміють тільки читати українські тексти.

Принагідно зауважимо, що опитані цієї групи досить солідарно твердили про те, що читають періодичну пресу, художню літературу, яку видає Союз українців Румунії. Це підтверджують цифрові дані табл. № 5. Так, україномовну пресу читають (а цілком вірогідно, що треба розуміти як «вміють» або «можуть» читати – М.З.) 72,2% опитаних, а художню літературу аж 88,9%, що менше за румуномовну (72,2%). Такий факт скоріш можна пояснити декларацією можливостей, а не реального стану речей для більшості з цієї вікової групи. В умовах румуномовного мас-медійного простору українство, як засвідчує табл. № 5 надає перевагу відповідно румуномовній пресі, релігійній літературі (91,7%). Менш читабельною є художня (72,2%) та спеціалізована література (52,8%), перевагу якій віддають опитані з вищою, середньо-спеціальною освітою.

Цікавою є оцінка розмовної практики з рідними, близькими, знайомими, друзями. На 100% опитані цієї вікової групи схильні до спілкування з дідусями/бабцями, батьками, братами/сестрами саме материнською мовою. Водночас, можна наводити паралелі з опитаними попередньої групи (до 20 років), які фактично можуть виступати дітьми для вікової групи № 2. Ми констатували, що є тенденція до спілкування румунською мовою для першої вікової групи навіть у близькому середовищі. Це підтверджується даними табл. № 6, де вказана цифра 16,7% тих опитаних, які спілкуються румунською мовою з власними дітьми. Опитані пояснювали, що діти не хочуть спілкуватися українською, оскільки вважають, що чудово знають літературну румунську мову, яку опанували в школі. Доходить до ситуацій, коли опитані з іронією твердять: «Я з ними по-українськи, а вони мені відповідають румунською». Українці констатують, що їм все рівно як говорити, румунською або українською, тому не виступають у своїй більшості проти румуномовного пріоритету власних дітей. Один респондент, до прикладу, з с.Верхня Рівна засвідчує, що з дітьми розмовляє румунською, бо вони «забули українську мову»¹⁵.

¹⁵ Респондент Квацук Іван (1962 р.н.) / с.Верхня Рівна, 11 серпня 2003 року.

Констатація «і так і так розмовляю» або підтвердження класичного білінгвізму цієї вікової групи засвідчується відповідями щодо спілкування з друзями, знайомими (100% як для української, так для румунської мови; див. табл. № 6).

На відміну від попередньої вікової групи, де низькі показники україномовної лічби, в аналізованій групі респонденти вільно переходять з української на румунську і навпаки. У цифрових даних 100% вказали, що рахують українською мовою, але переймають румунські відповідники (16,7%). Зростає показник румуномовної молитви (13,9%), інші показники (думка, сварка, спілкування з худобою) на 97,2% україномовні.

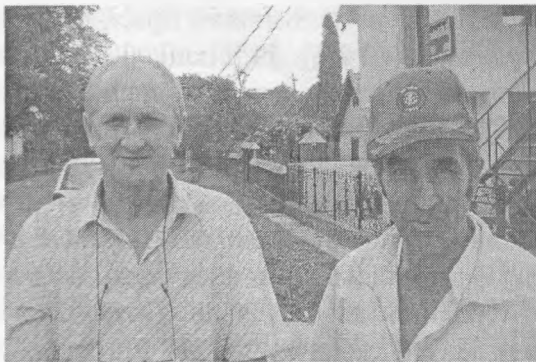
Отже, можна зробити попередній висновок про домінування україномовного диференціюючого фактору для представників цієї вікової групи. Поряд з цим опитані є зразковими представниками білінгви, оскільки вільно спілкуються обидвома мовами. Тенденцією є зростання частки тих, які спілкуються з дітьми не материнською, а державною мовою.

Етносоціальний портрет опитаних вікової групи № 3 (опитані 40-60 років).

Стать. Серед опитаних цієї вікової групи виявилось 13 чоловіків (30,24%) та 30 жінок (69, 76%). Ситуація подібна до попередньої групи, оскільки чоловіче населення від 40 до 60 років більш зайняте на виробництві, працює закордоном і менш схильне до спілкування з дослідниками.

Локальність. Опитані цієї групи проживають у наступних населених пунктах: Русково (9 чол.), Верхня Рівна (8 чол.), Поляни (4 чол.), по 3 особи (Великий Бичків, Красна, Луг над Тисою, Вишівська Долина), по 2 чол. (Кричунів, Коштіль, Кривий, Бистрий), по 1 особі (Ремети та Вішеу де Сус). У 10 випадках місце проживання респондентів не співпадає з місцем народження. Але це у більшості переселенці, як і в попередньому випадку, з україномовних сіл Марамуреша.

Павло Романюк (1953 р.н.) з с.Верхня Рівна та Юрій Кравчук (1950 р.н.) з с.Кричунів (Фото 19.08.2007 р.).

Етнічна та мовна ідентичність.

Серед 43 опитаних цієї вікової групи всі, за винятком одного респондента, ідентифікували себе українцями та україномовними. Один з опитаних є нащадком етнічно змішаного шлюбу румуна та українки, тому його ідентифікаційний вибір виявився румунським. В однієї з респондентів батько є угорцем (с.Коштіль), але вона визначає себе як українка.

Освітньо-професійний рівень. Більшість опитаних (48,8%) мають середню освіту, менше (25,6%) отримали середню-спеціальну освіту, 4 особи мають вищу освіту (9,3%) та 7 чол. (16,3%) початкову освіту. За професійною стратифікацією опитані цієї групи розподілилися наступним чином: домогосподарки (16 осіб); робітники (10 чол.); вчителі (5 чол.); по 2 чол. (пенсіонери, держслужбовці, працівники пошти); по 1 чол. (священик, водій, продавець, лісник, лісоруб, швачка).

Релігійна ідентичність. Більшість опитаних є ортодоксами (34 чол. або 79%), майже 14% (6 чол.) належать до неопротестантської громади п'ятидесятників, по 1

особі з числа опитаних – до адвентистів сьомого дня, Свідків Єгови, греко-католицької церкви.

Аналіз мовної ідентифікації опитаних вікової групи № 3.

Зауважимо, що респонденти цієї вікової групи більш критичні у своїх відповідях, ніж попередні. Як видно з табл. № 1, 93% опитаних відповіли, що українською мовою володіють вільно, а 4,6% - добре. Це ж стосується румунської мови, якою 79% опитаних володіють вільно, а 18,6% вважають, що володіють нею «добре». Як і в попередніх групах української мови респонденти навчались вдома, серед рідних, насамперед батьків. Тільки в одному випадку (про це говорилось вище, нащадок румуно-українського шлюбу, де виховання відбувалось в румуномовному середовищі) респондент основ української мови навчився «серед людей».

Якщо представники двох попередніх вікових груп опановували румунську мову в школі, то опитані цієї групи у межах 23,4% вивчали мову «серед людей» (в селі, на роботі тощо), більшість – 72% опанували румунську мову в школі. Але це менший показник, ніж у представників першої та другої вікових груп опитаних. Фактично, це покоління (особливо 50-60-літні люди), яке мало можливість навчатися в україномовних класах, що й спричинило відповідне status quo у відповідях респондентів.

Представники цієї групи вільніше (90,7%), із задоволенням (86%) та частіше (83,7%) вживають материнську мову в порівнянні з попередніми віковими групами.

Загалом респонденти володіють літературною українською мовою на рівні письма та читання творів на 81,4%, а 16,3% засвідчили, що вміють тільки читати українською. Майже стовідсотковим, за одиничним випадком, є володіння письмом та читанням румунською мовою. Опитані відзначають, що «забули» українську мову, знають тільки читати¹⁶; вказують, що раніше писали і читали, а наразі «забулося»¹⁷; деякі навіть категорично констатують, що «імо румунський хліб, значить, маємо по-румунськи говорити»¹⁸ тощо.

Цікавими є факти, коли представники цієї вікової групи відроджують знання української мови. Одна з респондентів, до прикладу, зазначила, що українською мовою навчилася краще писати вивчаючи її вдома «з дітьми, які робили домашні завдання з предмету»¹⁹.

Порівно з опитаними другої вікової групи особи від 40 до 60-літнього віку менше читають україномовної літератури (див. табл. № 5). Це ж стосується і румуномовної літератури, за винятком періодичної преси (79%) та релігійних текстів (83,7%).

Спілкування з близькими відбувається, як правило українською мовою (97,7%). Проте як показують результати дослідження серед опитаних цієї групи зростає частка тих, що спілкуються з дітьми державною мовою (23,3%). Опитані навіть із жалем констатують, що діти не розмовляють українською мовою²⁰. Прикметним є й збільшення кількості осіб, що моляться (27,9%), рахують (18,6%), вживають мовні експресії під час сварки (11,6%) застосовуючи румуномовну лексику.

Таким чином, можна твердити, що для вікової групи (особи 40-60 років) характерним є українсько-румунська двомовність. На відміну від представників молодшого покоління румунську мову опитані засвоювали як у школі, так у робочих

¹⁶ Респондент Бойчук Юлія (1955 р.н.) / с.Красна, 8 серпня 2003 року.

¹⁷ Респондент Кубаш Марія (1950 р.н.) / с.Поляни, 7 жовтня 2006 року.

¹⁸ Респондент Арделян Василь (1951 р.н.) / с.Красна, 8 серпня 2003 року.

¹⁹ Респондент Романюк Люба (1959 р.н.) / с.Верхня Рівна, 10 жовтня 2006 року.

²⁰ Респондент Шофінець Юрій (1944 р.н.) / с.Поляни, 31 липня 2002 року.

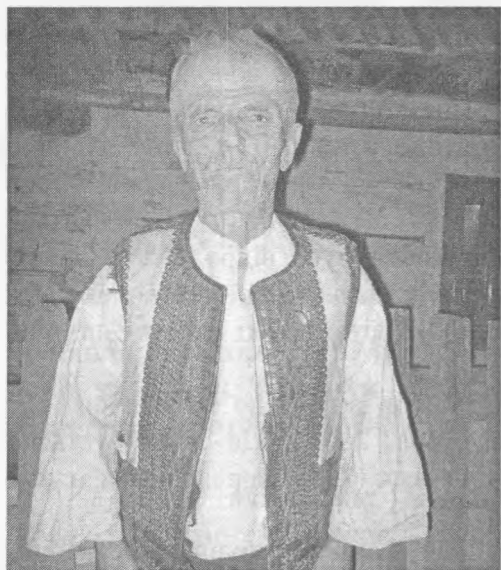
колективах. Рівень володіння українським письмом є дещо меншим, ніж в другій віковій групі. Опитані довго (крім розмовної) не використовують на практиці літературну українську мову, що й спричиняє інтеграцію в румуномовний культурно-інформаційний простір. Це відбувається через читання релігійних текстів (насамперед, в середовищі неопротестантських громад), румуномовну лічбу, спілкування з дітьми державною мовою тощо.

Етносоціальний портрет опитаних вікової групи № 4 (опитані старші 60-ти років).

Стать. Серед опитаних цієї групи 32 чоловіки (39,5%) та 49 жінок (60,5%).

Локальність. За місцем проживання опитані розподілені наступним чином: Поляни (16 чол.), Русково (12 чол.), Кривий (6 чол.), Верхня Рівна (5 чол.), Коштіль (2 чол.), Красна (9 чол.), Бистрий (6 чол.), Вишівська Долина (4 чол.), Луг над Тисою (8 чол.), Кричунів (5 чол.), Великий Бичків (2 чол.), Ремети (4 чол.), Кимпулунг ла Тиса (1 чол.), Вішеу де Сус (1 чол.).

У 19 випадках з 81 місце народження опитаних не співпадає з місцем теперішнього проживання. В основному це особи, які одружилися у сусідньому селі. Тобто в середовищі цієї групи відбулись внутрішньо-регіональні міграції типу: «Поляни-Кривий», «Верхня Рівна-Поляни», «Верхня Рівна-Коштіль», «Тиса (Миків)-Кричунів», «Вишівська Долина-Красна», «Петрова-Красна», «Бистрий-Кимпулунг ла Тиса (Довге Поле)».

Андрій Росуш (1925 р.н.) з с.Поляни – представник старшого покоління українців (Фото 7 жовтня 2006 р.).

У двох випадках серед опитаних зафіксована горизонтальна територіальна мобільність респондентів у межах повітів: «повіт Караш-Северін – Бистрий та Русково»; один випадок – «повіт Бігор – Верхня Рівна»; один випадок – «повіт Сучава – Бистрий»; один випадок – «сучасна Чернівецька область України – Луг над Тисою». Цей аналіз засвідчує динаміку територіальної мобільності серед осіб, яких наразі відносимо до представників старшого покоління.

Відзначимо, вивчення міграційних процесів в середовищі українців Румунії – це фактично «біла пляма» соціально-демографічних студій як Румунії, так України.

Етнічна та мовна ідентичність. Опитані цієї вікової групи солідарно ідентифікували себе українцями або «руськими людьми», маючи на увазі (при повторному запитанні, що вони розуміють під цим) належність до української спільноти. У одному випадку у с.Поляни зафіксована ідентичність «рутен» («русин»). Респондент визначив власну та мову своїх предків як «рутянську» мову²¹.

Принагідно зауважимо, що рутенська (русинська) ідентифікація майже не зустрічається в досліджуваних нами сільських населених пунктах повіту Марамуреш. Це засвідчує й перепис населення 2002 року. Згідно офіційних даних у повіті визначили себе «рутенами» всього 56 осіб, серед яких 46 мешкають у м.Бая

²¹ Респондент Лонга Штефан (1928 р.н.) / с.Поляни, 7 жовтня 2006 року.

Маре та 10 чол. у Сігету Мармаціей²². В той же час спілкування з сільськими жителями україномовних сіл Марамуреша під час етнологічної експедиції у серпні 2007 року засвідчує факт конструювання цієї ідентичності під впливом засобів масової інформації. Окремі опитані (так би мовити, «лідери думок» у селі) повідомлені про діяльність Культурного Союзу рутенів Румунії під головуванням Г.Фірцака, нещодавно проведений Конгрес русинів в Сігету Мармаціей. Респонденти показували рутенський часопис «Руська віра» («Credința Rusină»), спеціально підготовлене 2007 року румуномовне видання книги Павла Роберта Магочія «Народ нізвідки» («Poporul de niciunde: Istorie în imagini a rutenilor carpatici»)»²³.

Зауважимо, що оцінки цього явища є протилежними в середовищі українства Марамуреша. Більшість не розуміють нагальності «проблеми» цієї ідентифікації та виявляють байдужість або збентеженість²⁴. Інші навіть глузують з цієї проблеми, особливо з числа сільської інтелігенції²⁵. Окремі під впливом періодичної преси конструюють цю ідентичність порівнюючи власну мову і традиції з загальноукраїнськими («Українці – на Україні, а ми тут – руснаки, українцями ся зробили 1944 року, коли зайшли руські»)»²⁶. Отож, як ми наголошували в окремій публікації, у випадку практичної роботи з українським населенням з боку русинських діячів та потурання з боку держави майбутній перепис може зафіксувати більшу кількість так званих «рутенів» Румунії, як це мало місце у Словаччині²⁷. Втім це також окрема проблематика наукового дослідження.

Представники виділеної нами четвертої вікової групи, як мовилось за одним винятком чітко ідентифікувались українцями. Крім цього вказали, що мова їхніх батьків у більшості власне «українська». У двох випадках – мати опитаних румунка, у одному випадку – батько-румун. Втім це не позначилося на їхньому українському етноідентифікаційному виборі. Таким чином, компактність проживання та мовне середовище каталізує процес інкультурації на рівні української етнотрупи.

Освітньо-професійний рівень. Опитані – особи пенсійного віку, займаються в основному домашніми справами. У цьому середовищі значним є відсоток респондентів, які не мають освіти (майже 26% або 21 чол. з числа опитаних). Високим є частка осіб з початковою освітою (від двох до чотирьох класів), це – 39,5% (32 чол.). Середню освіту мають 11,2% (9 чол.), середню-спеціальну – 13,5% (11 чол.), вищу – 9,8% (8 чол.).

Релігійна ідентичність. У середовищі опитаних цієї вікової групи 85,2% (69 чол.) ортодоксів, 6,2% (5 чол.) греко-католиків, 5% (4 чол.) Свідки Єгови, по 1 особі (по 1,2%) відповідно – римо-католик, п'ятидесятник та адвентист сьомого дня.

Прикметно, що навіть стихійна вибірка опитаних майже віддзеркалює конфесійну картину в середовищі українства Марамуреша та засвідчується тенденція до включення у неопротестантські громади сільських жителів.

Аналіз мовної ідентифікації опитаних вікової групи № 4.

²² Дані згідно: Direcția Județiană de statistică (Baia Mare). Județul Maramureș. Recensământul populației și al locuitorilor (2002). Populația stabilă după etnie.

²³ Респондент Піпаш Марія (1930 р.н.) / с.Тиса, 16 серпня 2007 року // Запис на цифровий диктофон «Sony».

²⁴ Респондент Бобота Ірина (1935 р.н.) / с.Кимпулунг ла Тиса, 17 серпня 2007 року // Запис на цифровий диктофон «Сапуо».

²⁵ Респондент Романюк Павло (1953 р.н.) / с.Кричунів, 19 серпня 2007 року // Запис на цифровий диктофон «Сапуо».

²⁶ Респондент Піпаш Микола (1926 р.н.) / с.Тиса, 16 серпня 2007 року // Запис на цифровий диктофон «Sony».

²⁷ Зан М., Леню П. Українці Пряшівщини та Мараморощини на початку ХХІ ст. (словацька та румунська моделі асиміляційних процесів) // Етнічна історія народів Європи: Збірник наукових праць. Випуск 23. – К.: УНІСЕРВ, 2007. – С. 46-50.

Як бачимо з даних табл. № 1, майже стовідсотково українці старшого покоління визначають досконале володіння розмовною українською мовою. На відміну від попередніх вікових груп в середовищі старшого покоління фіксується нижчий рівень досконалого володіння державною румунською мовою (56,8%), а 28,4% вказали, що володіють з певними труднощами, майже 15% визнають факт недосконалого володіння румунською мовою. Даються взнаки фактори первинної соціалізації цього покоління, низький рівень освіченості, про що вказувалось вище. Самі респонденти негативно оцінюють це явище. До прикладу одна з опитаних твердила, що «не знаючи волоську, не може піти до лікаря»²⁸.

Низький загалом рівень освіченості серед старшого покоління зумовив вивчення державної мови в умовах середовища. Як відзначали респонденти, румунську мову засвоювали повсюдно – в селі, на базарі, у корчмі, на роботі і т.д. Саме це відзначено у табл. № 2 – 48,2% опитаних цієї групи. Тільки ½ опитаних опанували румунську мову в школі. Тому оцінка опитаними власної розмовної практики, що відображено у табл. № 3, орієнтована на українську мову більше, ніж у представників опитаних трьох попередніх вікових груп. Українською респонденти спілкуються частіше (87,6%), легко і з задоволенням (91,3%).

Поряд з частим використанням розмовної української мови серед цієї вікової групи найнижчий показник письма та читання (66,7%). Вміють тільки читати українською мовою 16%. Взагалі не вміють використовувати українську на письмі та при читанні 17,3% опитаних. Так само «падають» показники щодо румунської мови: читають та пишуть 74%, тільки читають 6,2%, не вміють писати й читати румунською мовою 19,8% респондентів старшого віку.

Такий стан речей зумовив низькі показники та відповіді опитаних щодо жанрових різновидів читання українською та румунською мовами. Прикметне інше – поряд з тим, що молоде покоління до 20-ти років отримує освіту та має можливість навчатися й українською мовою, вдосконалювати власне розмовну та діалектну українську, старше покоління більше читає україномовної літератури. Для порівняння: молоде покоління декларує 37,5% читання періодичної преси українською мовою, а старше – 44,4%; молодь читає релігійні тексти (35% опитаних) – старше покоління вже 53%; щодо художньої літератури, то тут теж перевага старших – 32,5 у молоді проти 34,5% в старшого покоління. Можливо, це пояснюється читанням літератури на домашнє завдання (? – М.З.). Так само перевагою молоді є «спеціалізована література», під якою опитані тінейджери фактично розуміють підручники (45%). Старше покоління, зрозуміло, не обтяжує себе читанням спеціальної літератури українською мовою, за винятком представників старшого покоління інтелігенції, що й відображено у табл. № 5 (9,8%). До прикладу, колишні вчителі, наразі пенсіонери, мають добротні бібліотеки з доволі рідкісними книгами, які видані в 50-80-х роках минулого століття.

Розмовна мова з іншими людьми для старшого покоління – переважно українська (98,7% з дітьми; 100% з братами та сестрами, друзями, знайомими). Цікавий факт, що потребує окремого аналізу, спілкування з внуками, яке іноді відбувається опосередковано через дітей. Внуки, у випадку проживання поза межами сільського населеного пункту, «забувають» українську мову. Тому є два варіанти: розмовляти з ними румунською або спілкуватися через дітей. Одна з опитаних констатувала, що з внучкою спілкується тільки румунською мовою²⁹. Інша

²⁸ Респондент Логош Параска (1934 р.н.) / с.Кривий, 1 серпня 2002 року.

²⁹ Респондент Арделян Юліанна (1927 р.н.) / с.Красна, 8 серпня 2003 року.

відзначала, що не може порозумітися з власним п'ятнадцятирічним внуком, який не розмовляє українською³⁰.

Розмовна мова в життєвих ситуаціях також визначається опитаними як українська (96,3%), за винятком графи «під час сварки» (88,9%), оскільки опитані досить часто вказували, що стримуються і не проявляють мовних експресій або інвектив. Румуномовною на 18,5% є лічба, що є одним з проявів інтеграції в румуномовну знакову систему в усіх вікових групах.

Таким чином, опитані старшого віку найбільш чітко зберігають материнську мову, використовують її у повсякденному житті досить часто. У спілкуванні з рідними також використовують українську мову. Водночас проблемою є спілкування з внуками, які «забувають» мову власних предків. Характерною рисою, що об'єднує всі вікові групи є тенденція до використання румуномовної лічби як вияву інтеграції до знакової системи домінуючої державотворчої спільноти.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок.

По-перше, проведене дослідження етномовних проблем у середовищі української національної меншини повіту Марамуреш засвідчує, що відповідну проблематику варто аналізувати на мікрорівні, з'ясовуючи багатоаспектність білінгвізму в цьому регіоні. Поряд із діалектною україномовною повсякденною практикою спілкування українці сільської місцевості Марамуреша поступово сформували подвійну (бінарну) мовну ідентичність або ж білінгву. Поділ опитаних на чотири вікові групи (до 20 років; 20-40 років; 40-60 років; старші 60-ти років) дозволив детально проаналізувати мовну ідентифікацію у порівняльному аспекті.

По-друге, аналіз проблеми у середовищі опитаних до 20 років засвідчує, що відбувається витіснення материнської мови за рахунок домінування державної мови. Серед молодого покоління (фактично, дітей та підлітків) найменшою є частка тих, хто досконало володіє українською мовою (87,5%). Умови отримання освіти, перспективи подальшого працевлаштування зумовлюють пріоритетність державної мови для опитаних. Як показали підрахунки, для цієї групи найбільш високими є показники румуномовного спілкування з батьками (15%), братами та сестрами (20%). Вкрай значним є показник румуномовної лічби (77,5%). Отож, підрастаюче покоління з одного боку, добре інтегрується в румунський соціум, з іншого, втрачає етнічні маркери української етнічності.

По-третьє, для представників другої вікової групи (молодь від 20 до 40 років) визначальним є україномовний етнодиференціюючий чинник. Опитані є зразковими представниками білінгви, оскільки вільно спілкуються обидвома мовами. Вони декларують стовідсоткове володіння українською мовою. Однак, якщо уважно прочитати табличні дані, з'ясується, що така самооцінка далека від реалій. Опитані на 86,1% володіють літературною українською мовою. Серед опитаних для 19,5% розмовляти румунською мовою легше. Ця ж тенденція прослідковується у оцінці спілкування з дітьми (16,7% румунською мовою). Прикметно, що така ж частка осіб цієї вікової групи, які використовують румуномовну лічбу.

По-четверте, для вікової групи № 3 (особи 40-60 років) рівень володіння як розмовною, так літературною українською мовою є нижчим. Представники цього покоління засвоювали мову в школі (72%) або ж у робочих колективах (23,4%). Вони частіше вживають розмовну мову (83,7%) і менше читають або пишуть українською мовою (81,4%). Румунську мову використовують при читанні періодичної преси (79%) та релігійних текстів (83,7%). Значною є частка осіб, які

³⁰ Респондент Арделян Іляна (1934 р.н.) / с.Красна, 8 серпня 2003 року.

використовують румуномовну лічбу (18,6%) та спілкуються з дітьми державною мовою (23,3%).

По-п'яте, опитані старшого віку (після 60-ти років) найбільшою мірою зберігають рідномовну ідентичність. Порівно з іншими групами частіше використовують українську мову у повсякденному спілкуванні (87,6%). Проте, через досить низький рівень освіченості (66,7% вміють читати й писати українською та відповідно 74% румунською мовою) практично мало використовують материнську мову на письмі або при читанні текстів. Для 18,5% опитаних пріоритетною є державна мова у спілкуванні з власними дітьми. Виявленою проблемою для цієї категорії респондентів є спілкування з внуками, які втратили україномовну ідентичність.

По-шосте, можна констатувати окремі загальні мовні тенденції серед українства Марамуреша, які впливають із проведеного дослідження:

- тенденція до збільшення частотності використання української мови при збільшенні віку (тобто, чим старшою є людина, тим частіше вживає розмовну українську мову; див. табл. № 3);
- зворотна тенденція до зменшення частки осіб, які досконало володіють румунською мовою у розрізі поколінь (тим старшою є людина, тим гірше володіє державною мовою; див. табл. № 1);
- тенденція до зменшення частотності читання українських текстів для представників другої, третьої та четвертої вікових груп (тобто, чим старшим є вік людини після 20-літнього періоду, тим менше вона використовує письмо та читання українською мовою; див. табл. № 4-5);
- тенденція виняткової популярності та моди на державну мову для підростаючого покоління українців повіту Марамуреш. Це стимулюється державою через систему виховання та освіти, засобів масової інформації Румунії та самими батьками дітей (див. табл. № 2);
- тенденція до спілкування дорослих із дітьми державною мовою, що проявляється у дедалі зростаючій кількості дітей, які вивчають румунську мову вдома, а не у школі (див. табл. № 6);
- тенденція, яка поєднується у всіх поколіннях, а в підростаючого найбільшою мірою проявляється, це – румуномовна лічба. Цей факт ми пояснюємо інтеграцією українців Марамуреша як представників румунського соціуму в знакову систему освоєння простору і часу, тобто когнітивно-семантичну структуру домінуючої державотворчої етної групи румун (див. табл. № 7).

По-сьоме, враховуючи поліваріантність етноідентичності українців повіту Марамуреш, вплив сучасних факторів етносоціального та етнокультурного плану вважаємо за перспективу дослідження наступних проблемних блоків: 1) з'ясування ролі конфесійного чинника соціального та етнічного самопочуття українців повіту Марамуреш; 2) дослідження фактору заробітчанства в регіоні; 3) вимір векторів міжетнічних дистанцій в гірському ареалі; 4) аналіз практичної діяльності в сільській місцевості громадських організацій української національної меншини Румунії; 5) наукове окреслення «рутенської проблеми» тощо.

**ЗВЕДЕНІ ТАБЛИЧНІ ДАНІ ПРОВЕДЕНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ
ЕТНОМОВНИХ ПРОЦЕСІВ В СЕРЕДОВИЩІ УКРАЇНСЬКОЇ
НАЦІОНАЛЬНОЇ МЕНШИНИ ПОВІТУ МАРАМУРЕШ**

Таблиця № 1. Рівень володіння мовами

Вікові групи	№ 1 (до 20 років)		№ 2 (20-40 років)		№ 3 (40-60 років)		№ 4 (старші 60-ти років)	
	Українська	Румунська	Українська	Румунська	Українська	Румунська	Українська	Румунська
Рівень володіння								
Досконало	87,5%	95%	100%	91,6%	93%	79%	98,7%	56,8%
Добре	10%	5%	-	8,4%	4,6%	18,6%	1,3%	28,4%
Недосконало	2,5%	-	-	-	2,4%	2,4%	-	14,8%

Таблиця № 2. Джерело вивчення мови

Вікові групи	№ 1 (до 20 років)		№ 2 (20-40 років)		№ 3 (40-60 років)		№ 4 (старші 60-ти років)	
	Українська	Румунська	Українська	Румунська	Українська	Румунська	Українська	Румунська
Джерело вивчення								
Батьки	100%	12,5%	100%	2,8%	97,7%	4,6%	100%	1,2%
Школа	-	87,5%	-	97,2%	-	72%	-	50,6%
Інше	-	-	-	-	2,3%	23,4%	-	48,2%

Таблиця № 3. Оцінка опитаними власної розмовної практики

Вікові групи	№ 1 (до 20 років)		№ 2 (20-40 років)		№ 3 (40-60 років)		№ 4 (старші 60-ти років)	
	Українська	Румунська	Українська	Румунська	Українська	Румунська	Українська	Румунська
Оцінка розмовної практики								
Легше	72,5%	27,5%	86,1%	13,9%	90,7%	9,3%	91,3%	8,7%
Важко	75%	25%	86,1%	13,9%	86%	14%	91,3%	8,7%
Невпевнено	72,5%	27,5%	80,5%	19,5%	83,7%	16,3%	87,6%	12,4%

Таблиця № 4. Рівень письма та читання мовами

Вікові групи	№ 1 (до 20 років)		№ 2 (20-40 років)		№ 3 (40-60 років)		№ 4 (старші 60-ти років)	
	Українська	Румунська	Українська	Румунська	Українська	Румунська	Українська	Румунська
Рівень письма та читання								
Пишу та читаю	80%	97,5%	86,1%	100%	81,4%	97,7%	66,7%	74%
Тільки читаю	2,5%	-	8,3%	-	16,3%	2,3%	16%	6,2%
Не пишу і не читаю	17,5%	2,5%	5,6%	-	2,3%	-	17,3%	19,8%

Таблиця № 5. Жанрові різновиди читання

Вікові групи Жанрові Різновиди читання	№ 1 (до 20 років)		№ 2 (20-40 років)		№ 3 (40-60 років)		№ 4 (старші 60-ти років)	
	Українська	Румунська	Українська	Румунська	Українська	Румунська	Українська	Румунська
Газети, журнали	37,5%	70%	72,2%	91,7%	65,1%	79%	44,4%	48,1%
Релігійна література	35%	67,5%	86,1%	91,7%	67,4%	83,7%	53%	58%
Художня література, поezії	32,5%	52,5%	88,9%	72,2%	34,9%	37,2%	34,5%	12,3%
Спеціалі зована література	45%	65%	47,2%	52,8%	30,2%	32,5%	9,8%	12,3%

Таблиця № 6. Розмовна мова з іншими людьми

Вікові групи Розмовна мова	№ 1 (до 20 років)		№ 2 (20-40 років)		№ 3 (40-60 років)		№ 4 (старші 60-ти років)	
	Українська	Румунська	Українська	Румунська	Українська	Румунська	Українська	Румунська
З дідусями, бабцями	95%	12,5%	100%	-	-	-	-	-
З батьками	95%	15%	100%	-	97,7%	7%	-	-
З братами, сестрами	87,5%	20%	100%	-	97,7%	11,6%	100%	3,7%
З дітьми	-	-	83,3%	16,7%	90,7%	23,3%	98,7%	18,5%
Із знайомими, друзями	80%	82,5%	100%	100%	97,7%	93%	100%	84%

Таблиця № 7. Розмовна мова в життєвих ситуаціях

Вікові групи Розмовна мова	№ 1 (до 20 років)		№ 2 (20-40 років)		№ 3 (40-60 років)		№ 4 (старші 60-ти років)	
	Українська	Румунська	Українська	Румунська	Українська	Румунська	Українська	Румунська
Під час молитви	87,5%	27,5%	97,2%	13,9%	90,7%	27,9%	96,3%	9,9%
Лічба	72,5%	77,5%	100%	16,7%	95,3%	18,6%	96,3%	18,5%
Думка	87,5%	22,5%	97,2%	2,8%	95,3%	7%	96,3%	7,4%
Під час сварки	87,5%	20%	97,2%	2,8%	93%	11,6%	88,9%	11,1%
Звертання До Домашньої худоби, тварин	87,5%	12,5%	97,2%	2,8%	95,3%	4,7%	96,3%	3,7%

* Примітки: 1) у відповідях на запитання анкети, які відображені у зведених табл. № 5-7, дозволялись подвійні позначення, тому сума відсотків не тотожна 100%, а може бути значно більшою, особливо у табл. № 6; 2) знаком «-» у таблицях позначені варіанти без відповідей.